

Stadsarchief

Amateurfotografen

De heer H.J.J. Hooijmans te Vught was zo vriendelijk ons het archief te schenken van de Bossche Amateurfotografen Club 'De Camera'. Deze werd opgericht in 1938 en werd enige jaren geleden opgeheven. Van hem ontvingen wij ook een volledige set van de twee jeugdbijlagen bij de krant 'Het Huisgezin'. Het betreft 'Onze Eigen Krant' en 'Het Bottende Hout' die verschenen in de jaren 1938-1942. Hooijmans werkte als schrijver zelf aan deze uitgave mee.

Veemarktkwartier

De in 1978 opgerichte Bewonersvereniging Veemarktkwartier, die nog steeds bestaat, gaf haar archief eveneens aan ons in bruikleen. De vereniging houdt zich vooral bezig met het bevorderen van de leefbaarheid van de buurt die aan drie zijden wordt begrensd door bedrijventerreinen. In de jaren tachtig werd actie gevoerd tegen de vestiging van het Expeditie Knooppunt van de PTT en tegen de overlast veroorzakende veestallen van de firma Viguurs.

Geneeskunst

publiciteit omgeven overdracht plaats van het archief van de afdeling 's-Hertogenbosch van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter Bevordering van de Geneeskunst. Dit archief gaat terug tot 1869 en vormt een prachtige aanvulling op het al op het Stadsarchief berustende fonds van de Godshuizen.

Begijnhof

Waar nu de Parade ligt, lag tot circa 1700 het Groot Begijnhof. Het was een van de oudste instellingen van de stad: in 1274 wordt het voor het eerst genoemd. In de zestiende eeuw woonden hier ruim 200 vrouwen, die een teruggetrokken leven leidden, maar geen kloostergeloften hadden afgelegd. Een ware 'vrouwenstad' naast de hoofdkerk van de stad. Het hof had vanouds een eigen kerk met een eigen pastoor. Verder waren er twee verblijven voor arme begijnen: de grote en de kleine infirmerie. De meeste begijnen echter woonden in groepjes van twee tot vijf vrouwen bij elkaar in een woninkje. Deze z.g. refters hadden allemaal hun eigen naam. Een rapport uit 1646¹ somt ze op en bevat ook de namen van alle bewoners, 78 begijnen en 58 weduwen en andere alleenstaande vrouwen. De refters droegen namen als 't Vrouwke aan de Put, De Zoete naam Jezus, De Wijngaard, De Doorn (deze drie lagen naast elkaar) en

Lieve Vrouw in Nood. Sinds de capitulatie van 1629 was het begijnhof gedoemd om uit te sterven. De begijnen die er al waren mochten blijven, maar de gemeenschap mocht geen nieuwe leden meer aannemen. De vrijkomende huizen werden verhuurd aan alleenstaande vrouwen, waardoor het karakter van de hof behouden bleef. Kort na 1650 klaagde de Kerkeraad van de Nederlands Gereformeerde Gemeente echter dat het begijnhof een bolwerk was van 'papisme'. Geestelijken van allerlei soort konden er zich verbergen en er werden stiekem missen opgedragen. Als de schout met zijn dienaren in aantocht was, waren er overal deuren en doorgangen om op tijd uit de buurt te zijn. In 1694 stierf de laatste begijn. De stad 's-Hertogenbosch en Den Haag waren inmiddels aan het bakkeleien geslagen over van wie het hof nu eigenlijk was. Den Haag beschouwde het Begijnhof als te confisceren geestelijk goed, de stad voerde als argument aan dat het begijnhof al heel lang onder toezicht van de magistraat stond. Deze benoemde immers iemand uit zijn midden tot provisor. Zolang er ruzie gemaakt werd, bleef alle onderhoud achterwege. Kort voor 1700 stortte de kerk dan ook in, gevolgd door de huisjes. In 1720 kwam het tot een schikking, waarna de ruïnes konden worden opgeruimd

Bouwhistorische en Archeologische

b e r i c h t e n

en er een oefenterrein voor de militairen van het garnizoen werd aangelegd, de Parade.

De twisten hadden ook tot gevolg dat het archief in stukken en brokken uiteen viel. Het grootste deel kwam via omwegen terecht bij het Geefhuis. Dit deel bestaat uit ruim 600 oorkonden en uit een serie 18de-eeuwse rekeningen. Als onderdeel van het fonds Godshuizen bevindt het zich nu in het Stadsarchief. Andere, kleinere delen kwamen terecht op het Rijksarchief en de archieven van het bisdom 's-Hertogenbosch, de St. Janskathedraal en het Stadsarchief zelf. Op verzoek van dr J. Sanders, hoofd afdeling Inventarisatie van het Rijksarchief in Noord-Brabant, maakte de heer P. Glebbeek, student middel-eeuwse geschiedenis, een gedetailleerde inventaris van het gedeelte dat zich op het Rijksarchief bevindt. Het gaat in totaal om 36 stukken waaronder statuten uitgevaardigd door de hertogen van Brabant uit de jaren 1340, 1392, 1478, 1496, 1515 en 1556. De inventaris is voorzien van uitgebreide indices en zowel op het Rijksarchief als op het Stadsarchief te raadplegen.

Ton Kappelhof

1. Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, Oud Archief, Inv. Van Zuylen nr A 60, register Copes, doos 801, d.d. 4 mei 1646.

Muurschildering in het pand Hinthamerstraat 40

Het komt niet zo vaak voor dat er tijdens verbouwingen van oude huizen muurschilderingen worden aangetroffen. Meestal zijn deze kwetsbare restanten uit lang vervlogen tijden reeds eerder ten offer gevallen aan veranderingen in het interieur. Ze zijn meestal overgeschilderd met witkalk, of samen met de pleisterlaag afgehakt. In het pand Hinthamerstraat 40 troffen we op de linker muur in het achterhuis resten aan van een laat zestiende-eeuwse muurschildering. De schildering werd vrijgelegd en onderzocht door drs M. van Vliet. Zij kon de vorm en de oorspronkelijke kleurstelling bepalen. De eigenaar van het pand, de heer Finkers, was zo enthousiast over de vondst, dat hij de schildering wilde behouden en aanvullen. Helaas was de ondergrond zo slecht, dat de hele muur opnieuw gepleisterd moest worden. Door M. Tjon A Kauw van de Bouwhistorische en Archeologische Dienst is een reconstructiekening gemaakt, die door de schilder C. van Lith gebruikt

is om de nieuwe pleisterlaag mee te beschilderen. Het resultaat mag zeer geslaagd genoemd worden. Aangezien er op de andere wanden van de ruimte geen sporen van de schildering zijn aangetroffen, zijn deze niet opnieuw beschilderd.

Bij de bestudering van de schildering bleek dat deze niet op de onderste kalklaag was aangebracht. Er zaten nog twee lagen onder. Het onderste gedeelte van de muur was niet geschilderd. Hier moet een houten lambriëring hebben gezeten. Deze was reeds lang geleden gesloopt. De schildering bestaat uit vierkanten in een bandwerk. De vierkanten zijn door twee diagonalen in vier delen verdeeld. Elk van deze kwarten heeft een andere kleur, variërend van zwart en donker-grijs tot licht-grijs en gebroken wit. Hierdoor zijn een soort diamantkoppen ontstaan, die een namaak drie-dimensionaliteit aangeven. Door zwarte en witte lijnen toe te voegen is de perspectiefwerking versterkt. De grijzen en het zwart waren met blauw pigment vermengd. Er zijn monsters